

Slovenski računovodski standard 7 (2002)

DENARNA SREDSTVA

A. Uvod

Ta standard se uporablja pri knjigovodskem razvidovanju, obračunavanju in razkrivanju tako denarja in denarja na poti kakor ustreznikov denarnih sredstev pri finančnem proučevanju. Povezan je z računovodskima načeloma 66 in 67 (Kodeks računovodskih načel, 1995). Obdeluje

- a) razvrščanje denarnih sredstev,
- b) pripoznavanje in odpravljanje pripoznanj denarnih sredstev,
- c) začetno računovodsko merjenje denarnih sredstev,
- č) prevrednotovanje denarnih sredstev,
- d) uskupinjevanje denarnih sredstev ter
- e) razkrivanje denarnih sredstev

pa tudi s tem povezane opredelitve ključnih pojmov in pojasnila. Ne obdeluje pa denarnih (monetarnih) postavk pri finančnem proučevanju.

Ta standard se opira na mednarodni računovodski standard (MRS) 1 (1999) ter 4. in 7. smernico Evropske zveze. Povezan je s slovenskimi računovodskimi standardi (SRS) 5, 6, 11, 12 in 24.

Standard (poglavje B) je treba brati skupaj z opredelitvami pojmov (poglavjem C), pojasnili (poglavjem Č) in Uvodom v slovenske računovodske standarde (2002).

B. Standard

a) Razvrščanje denarnih sredstev

7.1. Denar je zakonsko plačilno sredstvo, ki je posrednik pri menjavi poslovnih učinkov v razmerah blagovnega gospodarstva, trga in delitve dela. Denar so gotovina, knjižni denar in denar na poti.

7.2. Gotovina je denar v blagajni, in sicer v obliki bankovcev (papirnatega denarja), novcev (kovancev) in prejetih čekov oziroma takoj udenarljivih vrednostnih papirjev. Knjižni denar je denar na računih pri banki ali drugi finančni inštituciji, ki se lahko uporablja za plačevanje. Denar na poti je denar, ki se prenaša iz blagajne na ustrezní račun pri banki ali drugi finančni inštituciji in se istega dne še ne vpiše kot dobroimetje pri njej. Denar niso niti izdani čeki niti denar na poti, ki se prenaša z računa pri banki na druge ustrezne račune in se istega dne še ne vpiše kot dobroimetje pri njej.

7.3. Vrednotnice (znamke, koleki in podobno) v blagajni se ne izkazujejo med denarnimi sredstvi, temveč se obravnavajo kot kratkoročno odloženi stroški (med usredstvenimi kratkoročnimi časovnimi razmejitvami).

7.4. Knjižni denar kot dobroimetje na računih v bankah in drugih finančnih inštitucijah se razčlenjuje na takoj razpoložljiva denarna sredstva in na denarna sredstva, vezana na odpoklic.

7.5. Posebej se izkazujejo denarna sredstva v domači in tuji valuti v blagajni ter na lastnih računih v bankah in drugih finančnih inštitucijah.

7.6. Denarna sredstva se lahko razčlenjujejo na sredstva za splošne namene, sredstva za naložbe v stalna sredstva, sredstva za poplačila dolgoročnih dolgov in sredstva za druge namene.

7.7. Denarna sredstva v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja niso istovetna z gotovino, ustrezniki gotovine in drugimi denarnimi sredstvi v poslovnih financah, potrebnimi za zagotavljanje dnevne plačilne sposobnosti, pa tudi ne s finančnimi instrumenti in finančnimi sredstvi.

b) Pripoznavanje in odpravljanje pripoznanih denarnih sredstev

7.8. Denarno sredstvo se v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja pripozna, če a) je verjetno, da bodo pritekale gospodarske koristi, povezane z njim, in b) je mogoče njegovo nabavno vrednost zanesljivo izmeriti.

7.9. Denarno sredstvo se v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja pripozna na podlagi ustreznih listin, ki ga dokazujejo in na podlagi katerih se začnejo obvladovati nanj vezane pravice.

7.10. Pripoznanje denarnega sredstva v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja se odpravi, če se ne obvladujejo več nanj vezane pravice, ne obvladujejo pa se, če se izrabijo, če ugasnejo ali če se odstopijo.

c) Začetno računovodsko merjenje denarnih sredstev

7.11. Denarno sredstvo se ob začetnem pripoznanju izkaže v znesku, ki izhaja iz ustrezne listine, po preveritvi, da ima takšno naravo. Denarno sredstvo, izraženo v tuji valuti, se prevede v domačo valuto po menjalnem tečaju na dan prejema.

7.12. Knjigovodska vrednost denarnega sredstva je enaka njegovi začetni nominalni vrednosti, dokler se ne pojavi potreba po prevrednotenju.

č) Prevrednotovanje denarnih sredstev

7.13. Prevrednotenje denarnih sredstev je sprememba njihove knjigovodske vrednosti in se lahko opravi na koncu poslovnega leta ali med njim. Pojavi se le v primeru denarnih sredstev, izraženih v tujih valutah, če se po prvem pripoznanju spremeni valutni tečaj. Tečajna razlika, ki se pojavi pri tem, lahko poveča ali zmanjša prvotno izkazano vrednost; vendar se v prvem primeru pojavi redni finančni prihodek v zvezi z denarnimi sredstvi, v drugem primeru pa redni finančni odhodek v zvezi z denarnimi sredstvi, ne pa prevrednotovalni finančni prihodek oziroma prevrednotovalni finančni odhodek.

d) Uskupinjevanje denarnih sredstev

7.14. Skupinska bilanca stanja se sestavi, kot da bi šlo za eno samo podjetje. Denarna sredstva v njej zajemajo denarna sredstva obvladujočega podjetja in odvisnih podjetij ter sorazmerni del denarnih sredstev skupaj obvladovanih podjetij, ne pa tudi denarnih sredstev pridruženih podjetij. Uskupinjena denarna sredstva se ne vodijo na posebnih kontih, temveč se povzemajo iz izvirnih bilanc stanja upoštevanih podjetij na podlagi dodatnih podatkov in prilagoditev, ki se nanašajo na prevedbo v poročevalno valuto obvladujočega podjetja in na izločitev medsebojnih poslovnih in finančnih razmerij v skupini. Zaradi takšnih prilagoditev se neodpisana vrednost uskupinjenih denarnih sredstev razlikuje od seštevka knjigovodskih vrednosti denarnih sredstev v izvirnih bilancah stanja upoštevanih podjetij.

7.15. Če so v izvirnih bilancah stanja upoštevanih podjetij knjigovodske vrednosti denarnih sredstev izražene v valuti, ki se razlikuje od poročevalne valute obvladujočega podjetja, jih je treba prevesti v poročevalno valuto obvladujočega podjetja po srednjem tečaju Banke Slovenije na dan bilance stanja.

7.16. Čeke, prejete od podjetja v skupini, ki povečujejo denarna sredstva drugega podjetja v skupini, je treba pobotati z izdanimi čeki pri izdajatelju. Čeke, izdane podjetju v skupini, ki zmanjšujejo denarna sredstva pri izdajatelju, je treba pobotati s prejetimi čeki pri drugem podjetju. Prejete in izdane menice pa je treba obravnavati na način, ki velja za poravnavanje medsebojnih poslovnih razmerij oziroma finančnih razmerij, obravnavan v ustreznih slovenskih računovodskih standardih.

7.17. Pri pretvorbi vsote denarnih sredstev iz izvirnih bilanc stanja upoštevanih podjetij v uskupinjena denarna sredstva se ob utemeljenih razlogih pojavljajo še izključitve in vključitve iz drugih razlogov. Obvladujoče podjetje mora imeti za potrebe revizije podrobna pojasnila za vse postopke, ki jih je uporabilo pri uskupinjevanju denarnih sredstev.

e) Razkrivanje denarnih sredstev

7.18. Podjetja, ki niso zavezana reviziji, morajo razkrivati samo zakonsko določene informacije in podatke, preostala podjetja pa morajo zadostiti tudi zahtevam po razkrivanju v skladu s tem standardom. Ta razkritja so predpisana za vse pomembne zadeve. Naravo in stopnjo pomembnosti opredeli podjetje v svojih aktih.

C. Opredelitve ključnih pojmov

7.19. V tem standardu je uporabljenih nekaj izrazov, ki jih je treba razložiti in tako opredeliti ključne pojme.

1. Denarna sredstva po računovodskem razumevanju so:

- a) **gotovina**,
- b) **knjižni denar** in
- c) **denar na poti**.

2. Denarna sredstva po poslovnofinančnem razumevanju so:

- a) **Gotovina** obsega zakonska plačilna sredstva, ki so v državi razpoložljiva neposredno in brez kakršnihkoli omejitev. Poleg domačega denarja v blagajni obsega samo še domači knjižni denar za splošne namene na računih pri bankah in drugih finančnih institucijah pa tudi neizrabljene zneske do največje dogovorjene samodejne zadolžitve na tekočih računih pri bankah in drugih finančnih institucijah.
- b) **Ustrezniki gotovine** so vse, kar se zanesljivo, zlahka, preprosto in hitro oziroma v bližnji prihodnosti pretvori v vnaprej znani znesek denarnih sredstev v pomenu iz točke a) ob majhnem tveganju, da se bo vrednost spremenila pred tako pretvorbo. Obsegajo izločena in/ali neizločena denarna sredstva za posebne namene, vendar z možnostjo in/ali obveznostjo uporabe za vsa izplačila, kadar primanjkuje drugih denarnih sredstev, vloge v banki s krajšim odpovednim rokom, kratkoročno vezane vloge v banki, splošno sprejemljive tuje valute, v udenarjenje prejete čeke, v udenarjenje prejete menice, vloge na vpogled (s kratkim odpovednim rokom) in kratkoročno vezane vloge v tujih bankah v obliki splošno sprejemljivih tujih valut, devize, ki se glasijo na splošno sprejemljive tuje valute, ter vrednostne papirje, ki kotirajo na borzi, a niso namenjeni dolgoročnemu naložbenju. Takšne postavke se izkazujejo kot terjatve, kratkoročne finančne naložbe oziroma kratkoročni dolgovi ali pa se izkazujejo v zunajbilančnem razvidu.
- c) **Druga denarna sredstva** so ustrezniki gotovine in denarna sredstva, ki niso obratna sredstva.
- č) **Denarna (monetarna) postavka** je širši pojem od denarnih sredstev v duhu tega standarda, saj obsega tudi terjatve in dolgove v denarju, vsa druga sredstva in obveznosti do virov sredstev pa so nedenarne (nemonetarne) postavke.
- d) **Dogovorjena samodejna zadolžitev po tekočem računu** je znesek, do katerega se lahko po dogovoru z banko po tekočem računu pri njej samodejno uporablja posojilo, ki je po poslovnofinančnem razumevanju sestavni del celotnih razpoložljivih denarnih sredstev.
- e) **Vrednostni papirji, ki kotirajo na borzi**, so tisti vrednostni papirji, ki so predmet kupoprodaje na borznih sestankih. O takih vrednostnih papirjih torej ni mogoče govoriti, če ni rednih, praviloma vsakodnevnih borznih sestankov, na katerih se opravljajo kupoprodaje.

- f) **Finančni inštrument** je pogodba, na podlagi katere nastane finančno sredstvo enega podjetja in hkrati finančna obveznost ali kapitalski inštrument drugega podjetja.
- g) **Finančno sredstvo** je vsako sredstvo, ki je a) denar; b) pogodbeni pravici prejeti denar ali drugo finančno sredstvo; c) pogodbeni pravici zamenjati finančne inštrumente z drugimi pod pogoji, ki utegnejo biti ugodni; ali č) kapitalski finančni inštrument drugega podjetja.

Č. Pojasnila

7.20. Pri računovodskem predstavljanju denarnih sredstev se upošteva, da po poslovnofinančnem razumevanju vsa računovodska izkazana denarna sredstva ne služijo zagotavljanju dnevne plačilne sposobnosti in da je s tega vidika treba upoštevati kot gotovino še marsikaj drugega, kar je v računovodstvu izkazano kot terjatev, finančna naložba ali možno povečanje obveznosti. Pri poslovnofinančnem razumevanju gotovine od tistega, kar je mogoče šteti kot njen ustreznik, je ključnega pomena, ali so denarna sredstva na razpolago za poravnavo dolgov ali za izplačilo s kakim drugim namenom neposredno in brez kakršnihkoli omejitev. Omejitev se pojavi že, če je del gotovine na razpolago za kak poseben namen, čeprav še ni izločen, in/ali če obstajajo prejeti, a še ne udenarjeni čeki pa tudi če je izločena sredstva mogoče uporabiti izključno za poravnavo v plačilo zapadlih dolgov, ker gotovina, ki se lahko uporablja brez omejitev, ne zadostuje. Zato je smotno in potrebno izkazovati ločeno od gotovine vse, kar ni res neposredno in brez kakršnihkoli omejitev na razpolago za izplačilo in kar so le njeni morebitni ustrezniki. Za to se v računovodstvu uporabljajo posebni konti.

7.21. Druga denarna sredstva (razen gotovine) se po poslovnofinančnem razumevanju razdeljujejo na tista, ki so po svoji naravi kratkoročna in spadajo med kratkoročne vezave ali - poenostavljeno - med obratna sredstva ali gibljiva sredstva, ter tista, ki so dolgoročno vezana oziroma takšna postanejo, ko so tik pred izpolnitvijo svojega končnega namena. Med zadnja spadajo denarna sredstva, namenjena izključno za naložbe v opredmetena osnovna sredstva in/ali za dolgoročne finančne naložbe, pa tudi vrednostni papirji, ki jih na borzi ni mogoče udenariti ali pa za tako udenarjenje niso namenjeni.

7.22. Del drugih denarnih sredstev, ki je uvrščen med obratna sredstva ali gibljiva sredstva, je mogoče po poslovnofinančnem razumevanju razvrstiti tako na tista, ki se dajo pretvoriti v gotovino in katerih velik del se tudi bo pretvoril vanjo, ter tista, za katera to ne velja, kakor na tista, ki jih je mogoče neposredno uporabiti za plačevanje, vendar izključno na določen način in/ali za določene namene, in tista, za katera to ne velja.

7.23. Po poslovnofinančnem razumevanju so najbližje gotovini denarna sredstva s kratkim odpovednim rokom na vložnem (depozitnem) računu pri banki in kratkoročno vezana sredstva pri banki. Njihova pretvorba v gotovino je namreč pogoj za njihovo uporabo. Znesek gotovine, ki izhaja iz njih, je vnaprej znan, pogoj za njihovo pretvorbo pa je mogoče zlahka izpolniti, saj je vezan izključno na potek dogovorjenega odpovednega roka ali časa vezave.

7.24. Pretvorljivost tuje valute v gotovino po poslovnofinančnem razumevanju je odvisna od vrste valute, in to ne samo glede enostavnosti in hitrosti pretvorbe, temveč tudi glede zneska gotovine, ki jo je mogoče dobiti in katere je lahko več ali manj od vrednosti, izkazane pred pretvorbo.

7.25. Čeke in menice, prejete v udenarjenje, in/ali lastne trasirane menice je mogoče uporabiti kot plačilne inštrumente z indosiranjem, to je izključno z upnikovim soglasjem, kar se pojavlja še zlasti, če je na tej podlagi menični dolžnik kaka ugledna banka. Sicer pa lahko podjetje, ki prejme v udenarjenje menice in/ali lastne trasirane menice, na njihovi podlagi pridobi gotovino, katere znesek pa je manjši od njihovih nominalnih zneskov, in sicer za obračunane obresti do roka zapadlosti v plačilo in opravnino (provizijo), če kaka banka privoli, da jih odkupi. V primeru lastne trasirane menice je to od banke dobljeno posojilo na podlagi takšne menice. V udenarjenje prejeta menica se pretvori v gotovino v roku njene zapadlosti v plačilo na podlagi zahtevka, predloženega glavnemu dolžniku ali kakemu od solidarnih dolžnikov; to se zabeleži tudi v knjigovodskem razvidu.

7.26. Vrednotnice, kot so poštne znamke, koleki, bloki vozovnic in nalepke za krajevni javni promet ter boni za prehrano in podobno, se posedujejo ne za pretvorbo v gotovino, temveč da bi se z njimi poenostavila posebna plačila skladno z njihovimi raznovrstnimi nameni. Zato se ne obravnavajo kot gotovina, čeprav se hranijo v blagajni. Iz tega sledi, da se izkazujejo ločeno od gotovine.

7.27. Z valutnim tečajem je v tem standardu mišljen srednji tečaj Banke Slovenije, iz utemeljenih razlogov pa se lahko uporabi tudi ustrezní tečaj poslovne banke.

D. Datuma sprejetja in začetka uporabe

7.28. Ta standard je sprejel strokovni svet Slovenskega inštituta za revizijo na svoji seji 21. septembra 2001. Minister za finance je dal soglasje k njemu. Podjetja, ki imajo poslovno leto enako koledarskemu, ga začnejo uporabljati s 1. januarjem 2002, preostala podjetja pa s prvim poslovnim letom, ki se začne po tem datumu. Z uveljavitvijo tega standarda preneha veljati SRS 7 - Denarna sredstva (1993).